

Інноваційні чинники економічного зростання

УДК: 311.4; JEL classification: L83, Z30

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-1-19>

КАЛИНА Тетяна Євгенівна¹, доктор економічних наук, професор кафедри геодезії та землеустрою, <https://orcid.org/0000-0002-2705-9382>

АРЗУМАНЯН Тетяна Юрївна¹, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри геодезії та землеустрою, <https://orcid.org/0000-0003-1470-1310>

ОМЕЛЬЧЕНКО Галина Юрївна², кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туризму, <https://orcid.org/0000-0002-1746-2987>

ЕНОГАСТРОНОМІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Калина Т.Є., Арзуманян Т.Ю., Омельченко Г.Ю. Еногастрономічний туризм як драйвер розвитку регіонів та сільських територій.

Сучасна індустрія туризму є потужним драйвером глобальної економіки. Туризм є найбільш швидкозростаючою галуззю глобального експорту у світі, який тісно пов'язаний з розвитком територій, охоплює все більшу кількість нових напрямків, що є ключовим драйвером соціально-економічного прогресу країн. До найбільш перспективних сегментів ринку, які зростають вищезазначеними темпами, відносяться і еногастрономічний туризм, який виступає драйвером соціально-економічного розвитку сільських територій та сприяє сталому розвитку місцевих громад. Метою публікації є дослідження впливу еногастрономічного туризму на економічний та соціальний розвиток регіону та сільських територій. В статті досліджуються сутність і природа популярності туризму. Зазначені чинники, які впливають на його розвиток. Зазначено, що туризм сприятливий до змін геополітичної обстановки. Під таким впливом відбувається збільшення, зниження, переорієнтація туристичних потоків. Зазначено, що в Україні такі зміни призвели до скорочення туристичних потоків з інших країн та переорієнтацію туризму на внутрішній туризм. Зазначено, що туризм є загальнобизнєсним драйвером соціально-економічного та соціокультурного розвитку країн, а на його успішне функціонування впливає безліч позитивних чинників. Вітчизняні особливості сприяють розвитку еногастрономічного туризму, який є достатньо новим, перспективним напрямом, що впливає на розвиток підприємництва, підвищує економічний ефект для туристичної сфери, сприяє розвитку та позиціонуванню сільських територій як точок випереджувального зростання в регіоні. Зазначено, що розвиток еногастрономічного туризму розглядається як сполучна ланка між виробництвом на місцевому рівні та сферою послуг, що сприятиме сталому розвитку сільських територій, місцевих громад, підтримці малого та середнього бізнесу, збереженню та розвитку культурних традицій регіонів. Розвиток еногастрономічного туризму нині виходить за рівень точкових об'єктів, формуються тенденції як до регіональної кооперації, так і до міжрегіонального співробітництва, що свідчить не лише про розширення спектру туристичних послуг та задоволення зростаючих вимог мандрівників, а й позитивно впливає на соціально-економічний розвиток регіонів та сільських територій.

Ключові слова: еногастрономічний туризм, місцеві громади, сільські території, внутрішній туризм, соціально-економічний розвиток.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна світова індустрія туризму і розваг, безумовно, є потужним драйвером розвитку глобальної економіки. Дану тенденцію наглядно демонструють такі показники: частка туризму у світовому ВВП сягає близько десяти відсотків, кількість туристів за останні тридцять років зросла у чотири рази, доходи від туризму збільшились у двадцять п'ять разів, у сфері туризму зайнятий кожний десятий працюючий в світі, на його частку приходиться сім відсотків загального обсягу інвестицій, одинадцять відсотків світових споживчих витрат, п'ять відсотків податкових надходжень та третина світової торгівлі послугами.

Нині туризм набуває все більшої значущості, що визначає його, за даними Всесвітньої туристичної організації, як найбільш швидкозростаючу галузь глобального експорту у світі. Сучасний туризм тісно пов'язаний з розвитком територій та охоплює все більшу кількість нових напрямків, що є ключовим драйвером соціально-економічного прогресу багатьох країн. До найбільш перспективних сегментів ринку, які зростають випереджувальними темпами, є еногастрономічний туризм, оскільки урбанізаційні процеси в суспільстві сприяють потребам проводити відпочинок в природному, екологічно чистому середовищі; формування тренду до індивідуалізації та персоналізації туристських подорожей та

прагнення мандрівників до здобуття автентичного досвіду під час поїздки, зростання інтересу до власної історії та культури. В такому випадку еногастрономічний туризм виступає драйвером соціально-економічного розвитку сільських територій за рахунок створення якісно нового туристичного продукту та сприяє сталому розвитку місцевих громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до підходу Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), туризм є «основною категорією міжнародної торгівлі послугами» [4] і одночасно одним із основних джерел доходу для країн, які розвиваються. Таке значення туризму зумовлює економічну користь, зайнятість населення багатьох галузей, що пов'язані з туризмом – від будівництва, сільського господарства до телекомунікацій, цифровізації. Тож системну палітру дослідження питань функціонування туризму, його впливу на соціально-економічний розвиток територій присвячені роботи вітчизняних вчених Т.П. Басюк, В.Г. Герасименка, О.О. Любіцевої, В.П. Руденка, Н.В. Фоменко, Л.М. Черчик та багатьох інших. Проте залишається невизначеним та дискусійним широке коло теоретико-методичних та практичних питань, які стосуються дослідження еногастрономічного туризму як драйверу розвитку сільських територій в складних та невизначених сучасних реаліях.

¹Одеська державна академія будівництва та архітектури, ²Державний біотехнологічний університет

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної публікації є дослідження впливу еногастрономічного туризму на економічний та соціальний розвиток регіону як індикатора задля усунення регіональних диспропорцій та драйвера розвитку сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з визначенням Всесвітньої туристичної організації, туризм – це діяльність відвідувачів, які подорожують та здійснюють подорожі за межі звичайного середовища на термін менший ніж один рік з будь-якою важливою метою (ділова, відпочинок, особисті цілі), крім заробітку [4]. За даними Барометру міжнародного туризму (The World Tourism Organization – UNWTO), популярність туризму збільшується, що відповідно відображається на світовому зростанні міжнародних туристських прибуттів (рис. 1).

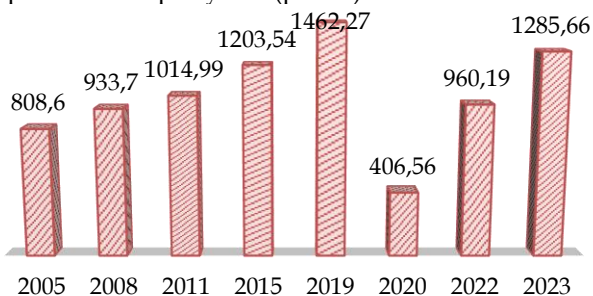

Рис. 1. Кількість міжнародних туристських прибуттів, млн. Джерело: складено за даними [8]

Зазначимо, що пандемія COVID-19 створила безпрецедентні проблеми для світового ринку подорожей і туризму у 2020 і 2021 роках. Країни всього світу ввели обмеження і заборони на поїздки з метою зниження розповсюдження вірусної інфекції, що спричинило, наприклад, зменшення кількості робочих місць у 2020 році на 63 млн. Туризм досить сприйнятливий до змін геополітичної обстановки як у світі, так і в регіонах. Під таким впливом відбувається збільшення, зниження, переорієнтація туристичних потоків. В Україні такі зміни призвели до скорочення туристичних потоків з інших країн та переорієнтацію туризму на внутрішній туризм. За даними [7], до повномасштабної війни в Україні налічувалося близько 3700 туристичних агенцій: від локальних, які спеціалізувалися на внутрішньому туризмі, до лідерів ринку, що продавали сотні різноманітних турів за кордон. Нині з цієї кількості працюють і надають послуги лише 800 агенцій. Більшість призупинили роботу через відсутність попиту на відпочинок у перший рік повномасштабного вторгнення, загальну кризу та економічну невизначеність, постійні ракетні обстріли.

Внутрішній туризм в Україні нині перебуває на піку зростання. Попит спровокували, зокрема обмеженням на виїзд чоловіків із країни та економічне становище туристів. Зростання курсів євро та долара призвело до збільшення вартості закордонних турів, наслідком чого стало скорочення туристичного потоку за виїзними напрямками. Тож попит на внутрішні напрямки зріс у дев'ять разів порівняно з 2022 роком та у 2,5 рази у порівнянні з 2021 р. [6].

Державне агентство розвитку туризму в партнерстві з проєктом UNICEF U-Report Ukraine провели онлайн-опитування щодо подорожей Україною під час війни. Згідно з дослідженням, з часу повномасштабного вторгнення (24 лютого 2022 року) понад 45,3% опитаних українців подорожували країною з туристичною метою; 26% опитаних мандрували регіонами країни 1-2 рази; 12% – 3-5 разів; понад 5 разів подорожували Україною 7% респондентів (рис. 2).

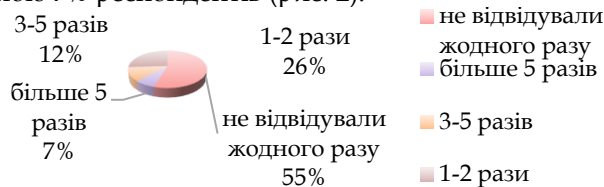

Рис. 2. Відвідуваність регіонів України з часу повномасштабного вторгнення

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Ключовими фактами проведеного опитування є і те, що ставлення до подорожей через повномасштабну війну у 23% українців не змінилося взагалі, а 21% зазначили, що подорожуючи, вони підтримують економіку країни. Стільки ж заявили, що уникають будь-яких подорожей через можливу небезпеку.

Оцінюючи види відпочинку, яким надається перевага під час війни, то більша половина опитаних респондентів (54%) надає перевагу міському туризму і пішим прогулянкам; 28,4% респондентів обирають екскурсії до історичних пам'яток та музеїв; 23,1% присвячують свій час відпочинку на пляжі; 22,8% респондентів надають перевагу подієвому туризму (заходи, фестивалі); 21,8% – подорожують країною з метою вивчення гастрономічних традицій у регіонах; 16% респондентів надає перевагу активному відпочинку; 11% опитаних пріоритетом визначають екологічний туризм; 9% респондентів подорожують країною з метою оздоровлення чи лікування (рис. 3).

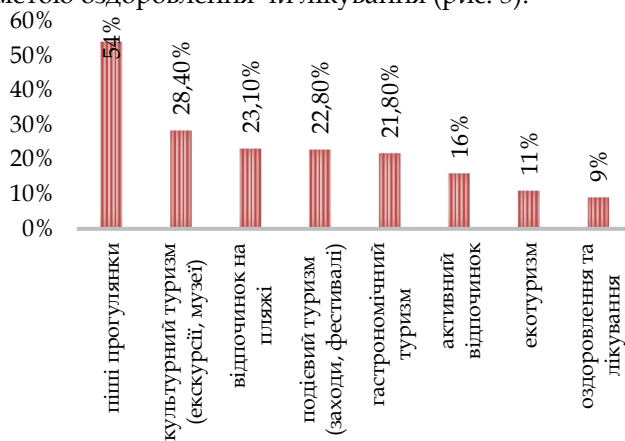

Рис. 3. Види відпочинку, яким надають перевагу українці під час війни

Джерело: побудовано за даними [7]

Державне агентство розвитку туризму України виявило ключові туристичні тенденції, які визначатимуть майбутнє розвитку галузі туризму. Такі тренди охоплюють різні аспекти: від сталості довкілля та підтримки місцевих громад до

популярності нових, менш відомих напрямків і гастрономічного туризму.

Туризм є загально визнаним драйвером соціально-економічного та соціокультурного розвитку країни, оскільки його успішне функціонування спричиняє безліч позитивних загально відомих чинників (створення нових робочих місць; розвиток інфраструктури; наповнення дохідної частини бюджетів; збереження об'єктів культурної спадщини; культурний розвиток, відновлення духовних, фізичних і психічних сил людини, тощо), що благотворно впливають на соціально-економічний розвиток держави загалом та складових її територій.

Вітчизняні особливості розвитку туризму свідчать про те, що наша країна різноманітна за своєю культурою, традиціями, на її території проживає більше 100 етносів, кожен регіон має свої особливості для розвитку туризму. Нині значної популярності набувають винні тури в регіонах України (Одеська, Миколаївська, Херсонська область та Закарпаття). В країнах Європи вважають, що найбільш цікавою та популярною формою є поєднання сільського, винного та гастрономічного туризму [1].

Дослідження еногастрономічного туризму ставить завдання – визначення організаційно-економічних та просторових особливостей, що сприяють залученню регіонів у туристично-рекреаційний розвиток відповідно до цілей та завдань Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [5], Проекту Європейської Комісії «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні» в контексті створення та розбудови національної еногастрономічної туристичної мережі «Дороги вина та смаку України» [3].

Зважаючи на це, нині еногастрономічний туризм набуває популярності, вважається перспективним і тим, який динамічно розвивається, особливо в регіонах країни, у яких наявні сприятливі умови для його розвитку. Еногастрономічний туризм в економіці регіонів є достатньо новим, але перспективним напрямом, який впливає на розвиток підприємництва, підвищує економічний ефект для туристичної сфери, сприяє розвитку та позиціонуванню сільських територій як точок випереджувального зростання в регіоні. Сучасний турист і жителі таких регіонів зацікавлені в розвитку нових «нішевих» туристичних продуктів, до яких відноситься гастрономічний і винний туризм.

Еногастрономічний туризм став широко розповсюдженим у південних регіонах країни та на Закарпатті, що пов'язано з величезним потенціалом, адже на цих територіях проживають представники народів і національностей, кожен із яких зберігає свої унікальні традиції, звичаї, культуру, рецептуру страв та напоїв; концентруються основні площі виноградників, розвивається значна кількість виноробень, які служать об'єктами тяжіння для громадян, які цікавляться винним та гастрономічним туризмом. Згідно зі статистичними даними, 18% туристів обирають гастрономічні тури, щоб доторкнутися до високої кухні, 46% туристів ставлять за мету спробувати автентичну кухню, 35% мандрівників цікавлять місцеві

продукти і 22% обирають зазначені тури як спосіб відпочити дешево і зі смаком [1]. Гастрономічний та винний туризм є сферами докладання зусиль економічних агентів, які відповідають глобальній тенденції – «їжа, напої, пригоди». Тож еногастрономічний туризм просторово та технологічно взаємопов'язаний з сільським господарством, виноградарством і виноробством, центрами кулінарного мистецтва та фестивального руху, що частково визначає його географію.

Слід зазначити, що тривалий час еногастрономічний туризм розглядався як доповнення до основної програми туру та не був достатньою мотивацією для подорожі. Нині ж традиційна кухня, продукти місцевого виробництва у поєднанні з традиціями дегустації місцевих напоїв виступають як повноцінні фактори формування ядра туристичних дестинацій та центрів тяжіння туристів. Місцева кухня виступає нерозкритою раніше пам'яткою і відображає багатовікову історію різних етносів, дійшовши до нашого часу практично без змін. За даними UNWTO, 30% мотивації на подорожі пов'язані з гастрономією, більше третини туристичних витрат припадають на їжу та напої, а для деяких країн чи регіонів місцеві страви вже стали національним брендом. Унікальними рисами гастрономічного туризму є: гастрономічний туризм підходить для всіх сезонів року та пропонується великий вибір гастрономічних турів; можливість розвивати його у всіх країнах світу; кулінарний туризм найчастіше є частиною всіх турів, але в порівнянні з іншими видами туризму, він спрямований на отримання естетичного задоволення, вивчення національних і етнічних особливостей, історії, автентичних смаків; гастрономічний туризм допомагає просувати унікальні продукти, які не створюються у промислових масштабах.

Активний розвиток еногастрономічного туризму викликає необхідність наукового осмислення і вирішення низки завдань: створення перспективного туристичного продукту з метою задоволення сучасних потреб туристів, врахування інтересів усіх зацікавлених суб'єктів (стейкхолдерів), розвитку місцевої економіки, інфраструктури регіонів, залучення місцевого населення для підтримки розвитку еногастрономічного туризму. Розвиток туризму істотно впливає на регіон за допомогою реалізації таких його основних економічних функцій: функція відтворення, яка полягає у безперервному використанні факторів виробництва для створення туристичних продуктів; функція забезпечення зайнятості у туризмі, створення нових робочих місць; функція збільшення доходу, що полягає у мультиплікативному ефекті від туризму; функція згладжування – успішний розвиток туризму може сприяти розвитку депресивних регіонів; функція нівелювання платіжного балансу.

Розвиток еногастрономічного туризму нині слід розглядати як сполучну ланку між виробництвом на місцевому рівні та сферою послуг, що сприятиме сталому розвитку сільських територій, місцевих громад, підтримці малого та середнього бізнесу, збереженню та подальшому розвитку

культурних традицій регіонів. У такому випадку еногастрономічний туризм є драйвером для розвитку регіонів та сільських територій, що проявляється і через необхідність розвитку супутніх секторів, які тісно взаємопов'язані з туризмом (транспортної інфраструктури, сфери розміщення, громадського харчування, торгівлі, індустрії розваг, атракцій, страхування, банківських та фінансових послуг, послуг зв'язку, інформаційних послуг та ін.). Однак не лише туризм впливає на регіон (територію), а й регіон, середовище, в якому він функціонує, впливають на туризм. Регіон впливає на розвиток туризму за допомогою таких чинників: природно-географічних та культурно-історичних, які складають основу, причину попиту туристів, забезпечують унікальність місцевості; демографічних чинників, які характеризують населення регіону; соціально-економічних чинників, які відображають рівень розвитку соціальної сфери, економіки у певному регіоні; матеріально-технічних, які забезпечують рівень розвитку інфраструктури у регіоні; політичних чинників, зумовлених впливом політичної стабільності та порядку в регіоні на безпеку туризму.

Важлива увага туризму як драйверу розвитку регіонів та сільських територій сьогодні приділяється зі сторони держави, яка визначає туристичну діяльність однією із пріоритетних галузей економіки, впливає на розвиток туристичної діяльності, створює сприятливі умови для функціонування, визначає і підтримує пріоритетні напрями, що підтверджується заходами, які проводяться органами влади, розробленими нормативними правовими актами у цій сфері (відповідні закони, стратегія, програми), які спрямовані на розвиток та вирішення існуючих проблем у сфері туризму.

Можна констатувати, що вітчизняна індустрія туризму досі не має сучасної нормативно-

правової бази, відсутні чітко сформульовані стандарти якості послуг, кваліфікаційні показники місць проведення заходів і якості кадрового персоналу, відсутність тісної взаємодії різних рівнів влади щодо спільної реалізації проєктів у сфері туризму. На низькому рівні розробляються та реалізуються рекламні та маркетингові політики, що негативно впливає на залучення туристичних потоків. Необхідно забезпечити безперервність проведення науково-дослідної та інноваційної діяльності з комерціалізації інформаційних, комунікаційних, управлінських, технологічних, інфраструктурних, освітніх нововведень. Доцільно активізувати діяльність із стимулювання малого підприємництва в індустрії туризму. Малий бізнес, що володіє такими перевагами, як гнучкість, невисокі витрати при провадженні діяльності, висока оборотність капіталу, формування інноваційного мислення та поведінки підприємців, має бути максимально залучений у галузь. Стійкий комплексний та перспективний розвиток повною мірою залежить від інвестиційної привабливості регіону як сукупності можливостей, ознак та коштів, що спрямовані на розвиток індустрії туризму.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розвиток еногастрономічного туризму сьогодні виходить за рівень точкових об'єктів. Формуються тенденції як до регіональної кооперації, так і міжрегіонального співробітництва. Це сприяє популяризації культури гастрономії та вина, розвитку виробництва та об'єктів еногастрономічного туризму, дозволяє здійснювати міжнародне співробітництво у рамках культурних ініціатив. Сказане вище свідчить не лише про розширення спектру туристичних послуг та задоволення зростаючих вимог мандрівників, а й позитивно впливає на соціально-економічний розвиток регіонів та сільських територій.

Література.

1. *Басюк Д.І.* Винний та гастрономічний туризм: глобальні тренди та локальні практики. Вінниця, 2017. 316 с.
2. Внутрішній туризм з початку війни. URL: <https://forbes.ua/news/vnutrishnij-turizm-z-pochatku-viyni-ponad-45-ukraintsiv-podorozhuvali-krainoyu-08092023-15885>.
3. *Мотузенко О., Бондаренко В., Плачкова А.* Організація системи гастрономічних маршрутів в Україні – проєктна пропозиція Проєкту «Підтримка системи географічних зазначень в Україні». *Географія та туризм*. 2019. Випуск 50. С. 77-80.
4. Всесвітня Туристична Організація. URL: <https://www.unwto.org/>.
5. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>.
6. Тривожний відпочинок. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/trivozhnyy-vidpochinok-popit-na-turistichni-mistsya-vseredini-kraini-zris-u-devyat-raziv-viruchka-goteliv-na-zakhodi-ukraini-na-50-chomu-i-yak-ukraintsiv-podorozhuyut-pid-chas-viyni-31082023-15301>.
7. Туризм в умовах повномасштабної війни. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/turizm-v-umovakh-povnomasshtabnoi-viyni-kudi-ikhati-yakiy-napryam-obirati-ta-yak-planuvati-svoi-podorozhi-20102023-16759>.
8. Number of international tourist arrivals worldwide from 2005 to 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2010/>.

References.

1. *Basiuk, D.I.* (2017). *Vynnyj ta hastronomichnyj turyzm: hlobal'ni trendy ta lokal'ni praktyky*. [Wine and gastronomic tourism: global trends and local practices]. Vinnytsia.
2. *Vnutrishnij turyzm z pochatku viyny*. [Domestic tourism since the beginning of the war]. Available at: <https://forbes.ua/news/vnutrishnij-turizm-z-pochatku-viyni-ponad-45-ukraintsiv-podorozhuvali-krainoyu-08092023-15885>.
3. *Motuzenko, O., Bondarenko, V., Plachkova, A.* (2019). «Organization of a system of gastronomic routes in Ukraine - project proposal of the Project "Support of the system of geographical indications in Ukraine"». *Heohrafiia ta turyzm*. Issue 50. pp. 77-80.
4. *Vsesvitnia Turystychna Orhanizatsiia*. [World Tourism Organization]. Available at: <https://www.unwto.org/>.
5. *Pro skhvalennia Stratehii rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku*. [On the approval of the Tourism and Resorts Development Strategy for the period until 2026]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>.
6. *Tryvozhenyj vidpochynok*. [Anxious rest]. Available at: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/trivozhnyy-vidpochinok-popit-na-turistichni-mistsya-vseredini-kraini-zris-u-devyat-raziv-viruchka-goteliv-na-zakhodi-ukraini-na-50-chomu-i-yak-ukraintsiv-podorozhuyut-pid-chas-viyni-31082023-15301>.

ukraintsi-podorozhuyut-pid-chas-viyini-31082023-15301.

7. Turyzm v umovakh povnomasshtabnoi viyny. [Tourism in conditions of full-scale war]. Available at: <https://forbes.ua/lifestyle/turizm-v-umovakh-povnomasshtabnoi-viyini-kudi-ikhati-yakiy-napryam-obirati-ta-yak-planuvati-svoi-podorozhi-20102023-16759>.

8. Number of international tourist arrivals worldwide from 2005 to 2023. Available at: <https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2010/>.

Abstract.

Kalyna T., Arzumanyan T., Omelchenko H. Enogastronomic tourism as a driver of the development of regions and rural areas.

The modern tourism industry is a powerful driver of the global economy. Tourism is the fastest growing branch of global exports in the world and is closely related to the development of territories, covers an increasing number of new directions, which is a key driver of socio-economic progress of countries. The most promising market segments, which are growing at a rapid pace, include eno-gastronomic tourism, which acts as a driver of the socio-economic development of rural areas and contributes to the sustainable development of local communities. The purpose of the publication is to study the impact of food and wine tourism on the economic and social development of the region and rural areas. The article examines the essence and nature of the popularity of tourism. The factors affecting its development are specified. It is noted that tourism is quite susceptible to changes in the geopolitical situation. Under this influence, there is an increase, decrease, reorientation of tourist flows. It was noted that in Ukraine such changes led to a reduction in tourist flows from other countries and a reorientation of tourism to domestic tourism. It is noted that tourism is a generally recognized driver of socio-economic and socio-cultural development of countries, and its successful functioning is caused by many positive factors. Domestic features will lead to the development of food and gastronomy tourism, which is a new, promising direction that affects the development of entrepreneurship, increases the economic effect for the tourism sector, promotes the development and positioning of rural areas as points of anticipatory growth in the region. It is noted that the development of food and wine tourism is considered as a connecting link between production at the local level and the sphere of services, which will contribute to the sustainable development of rural areas, local communities, support of small and medium-sized businesses, preservation, and development of cultural traditions of the regions. The development of eno-gastronomic tourism now goes beyond the level of point objects, trends are forming both towards regional cooperation and interregional cooperation, which shows not only the expansion of the range of tourist services and the satisfaction of the growing demands of travelers, but also has a positive effect on the socio-economic development of regions and rural areas.

Keywords: enogastronomic tourism, local communities, rural areas, domestic tourism, socio-economic development.

Стаття надійшла до редакції 28.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Калина Т.Є., Арзуманян Т.Ю., Омельченко Г.Ю. Еногастрономічний туризм як драйвер розвитку регіонів та сільських територій. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 1. С. 93-97.

Kalyna T., Arzumanyan T., Omelchenko H. Enogastronomic tourism as a driver of the development of regions and rural areas. Actual problems of innovative economy and law. 2024. No. 1, pp. 93-97.

УДК: 620.97; JEL classification: O13; Q43
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-1-20>

СТЕПАНЕНКО Сергій Віталійович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою, <https://orcid.org/0000-0002-6132-328X>
МАНУЙЛОВ Олексій Вікторович, аспірант кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою, <https://orcid.org/0009-0005-3537-666X>

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ-ПОСТАЧАЛЬНИКІВ НА ЕНЕРГЕТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РИЗИКУ

Степаненко С.В., Мануйлов О.В. Особливості функціонування підприємств-постачальників на енергетичному ринку України в умовах ризику.

У статті досліджено особливості функціонування підприємств енергетичного ринку в умовах високого ризику та небезпеки. Було виокремлено особливості функціонування підприємств енергетичного ринку, які поділено на шість напрямів. Обґрунтовано, що сучасний розвиток енергетичної галузі, орієнтація на сталий розвиток та європейські норми вимагають від підприємств дотримуватися норм енергозбереження та екологічності виробництва, що реалізується на засадах реалізації енергоефективних технологій. Дослідження рейтингу постачальників електроенергії дозволило означити лідерів галузі та аутсайдерів за відповідними індикаторами. Доведено, що діяльність підприємств енергетичної галузі формує загальний рівень енергетичної безпеки держави. Зазначено, що відновлення енергетичного сектору в повоєнний період повинно будуватися вже за новими принципами та технологіями інноваційного та цифрового характеру. Проаналізовано основні положення Стратегії енергетичної безпеки держави та виокремлено напрями щодо досягнення поставлених цілей.

Ключові слова: енергетичний ринок, підприємства-постачальники, енергопостачання, енергетична галузь, енергетична безпека, управління, стратегічний розвиток.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогодні енергетичний ринок України зазнав значних змін, які пов'язані не тільки з реалізацією європейського вектору розвитку, а й із впливом військових дій на території України. До лютого 2022 року енергетична галузь в Україні мала значний потенціал, забезпечуючи експорт енергії до багатьох європейських країн. З початком повномасштабного вторгнення енергетична

галузь зазнала великих втрат в наслідок руйнації обладнання, тимчасової окупації підприємств енергетичного сектору. Незважаючи на вище зазначені негативні фактори, на сьогодні енергетичний ринок України функціонує та забезпечує генерацією споживачів. На рівні Уряду України, профільних міністерств та відомств, інших державних та недержавних організацій було розроблено проєкт щодо відновлення України, в якому

¹Харківський національний університет радіоелектроніки